

Budavári műemlékek

Nagyvárosi embert nem érdekli tulságosan a lakóhelye környezete. Egy szoborral több vagy kevesebb? Mit bánja ő! Ma ebben a kerületben lakik, holnap egy másikban. Csak olcsó és kényelmes legyen a lakás, jó a közlekedés: a többi mindegy.

De a budai Vár nem nagyváros. Itt még van lokálpatriotizmus. Vannak bennszülöttek, akik ragaszkodnak a régi házakhoz, görbe utcákhoz s nem jó szemmel nézik a bontásokat, újraépítéseket. Még a Várban lakó külföldiek is szeretettel érdeklődnek minden, a városképet érdeklő kérdés iránt.

Budavárában határozottan kialakult bizonyos kisvárosi közvélemény.

Volt alkalmam ellesni a budai közvéleménynek megnyilvánulásait és mint annak tolmácsolója emelem fel itt szerény szavamat egyik-másik esztétikai kérdésben. Audiatur et altera pars! Talán meghallják a vox populit azok a nagyérdemű hatóságok, bizottságok és tervezők, kiknek vállain a város szépítésének nagy felelőssége nyugszik.

Nem rekriminálni akarok — bár látva a sok fejrázást, vállvonogatást, hallva a sóhajokat és a kitörő szigorú kritikát, talán erre is volna okom.

Csak azt említem meg — és ennek nyilván semmi köze Budavárhoz —, hogy újsághírek szerint Párizsban nemrég egyesület alakult még azzal az alapszabályszerű céllal, hogy a város területén létező tulsok rossz szobor eltávolítását minden törvényes eszközzel előmozdítsa. Ha már Párizsban is...

Hogy tehát dicsérettel kezdjem, a közvélemény tulnyomó többségének örömét kell tolmácsolnom a felett, hogy az új bástyasétány szerencsétlen tervének megvalósítása, mint látszik, elmarad. Nemcsak a Verbőczy-utca lakói, akik közvetlenül érdekelve vannak, de mindazok, akik megértik a csendes kis házak és előkertek varázslatos báját, még ha nem maguk élvezik is előnyeiket, megnyugvással veszik a reményt, hogy itt legalább nem fog rombolni a modernizálás és ez az utolsó darabkája az idillikus régi világnak érintetlenül megmaradhat az utókor számára.

Ezzel kapcsolatban azonban rá kell mutatnom arra, hogy a budai Várnak, de talán egész fővárosunknak legszebb pontján, a Verbőczy-utca 9. számú jó régi épületben ez idő szerint „pénzügyőrségi anyagraktár” van elhelyezve. Megvallom, nem tudom egészen pontosan, hogy mi is lehet a pénzügyőrségi anyag? De nagy értékének teljes tiszteletbentartása mellett mégis kételyeim vannak aziránt, vajjon szükségképpen itt, a legszebb kilátású helyen kell-e azt elraktározni? Nem volna-e lehetséges az épületet és a hozzája tartozó nagykiterjedésű kettős bástya-teraszokat valamely más, a közönség szélesebb rétegeinek érdekeit inkább szolgáló célra felhasználni? Nem lehetne például az aránylag kevés költséggel modernizált régi házból (ami napjainkban elég népszerű dolog) előkelő, csendes szállodát csinálni, hogy többen élvezhessék itt fent Budán a remek kilátást és a jó levegőt? Nem emelné ez is az idegenforgalmat? Vannak, akik azt hiszik hogy egy ilyen bástya-hotelnek csakhamar világhíre kerekednék. Vagy ez is csak merész tervezetők megvalósíthatatlan álma?

Egy másik kérdés. Elvitték a hajdani Iskola-, most Ince pápa-térről a szép, zöld, régi Flóra-kutat, Budavárnak, a Szentháromság-szobortól eltekintve, egyetlen megmaradt régi szoborművét, mely véletlenül pompásan illett környezetéhez azon a helyen, ahová a Nándor (most Kapisztrán)-térről áthelyezték. Most az volna a közvélemény vágya, hogy a kedves kutunkat visszkapjuk, ide a Várba. Igen, de hová állítsuk?

Szóba került a koronázó templom mellett az ideiglenes barakok lebontása után felszabaduló térség. Csakhogy ez mindenképpen a lehető legalkalmatlanabb a kisméretű, intim architektonikus környezetet kívánó kut számára, alkalmatlan nem csupán a tér jelenlegi állapotában, de akkor is, ha a teret parkiroznák és ott már megnőtték volna a cserjék és bokrok. De a tér amúgy sem fog térnek vagy kertnek maradhatni. A lejtős kocsitúlló elűtő szintjével, a rut tűzfalal mint háttérrel, csak légvonalos üresség volna, nem pedig tér. A templom szinte megkívánja, hogy déli oldalán is, mint az északon, megfelelő arányos épülettömb fogja közbe. Téves és ma már túlhaladott az az elgondolás, hogy a gótikus templomokat nagy, szabad terekre kell állítani, hogy jobban érvényesülnek, ha körülöttük lebontjuk a régi házakat, melyek hajdan úgy sereglettek köréjük, mint a nyáj a pásztor köré. Ez merőben ellenkezik a gótika szellemével és az ilykép kiszabadított Istenházakon szinte meglátszik a tériszony: fázva, elhagyatottan állanak a nagy téren, sőt valahogyan nem is hatnak olyan égbetörően magasaknak, mint az eredeti, szűk környezetükben megmaradt testvéreik (például a bécsi Szent István-templom), melyekre csak megszegett nyakkal, csak fölfelé lehet tekinteni.

Szóval a templom mellé épület kívánkozik, nem pedig indokolatlan tér, mely előre elveszi a Halászbástyától a meglepetésnek tartogatott kilátást, nem zajongó futball-pálya, nem fölösleges park, nem a város kutja.

A kutnak, akárhogyan keresséjük is, itt fenn a Várban már csak egy lehetséges helyet tudnánk: azt a kis szabálytalan teret az Uri- és Szentháromság-utcák kereszteződésénél, ahol a régi házak — köztük az előljáróság épülete — és a görbe utca megfelelő háttérrel adnának számára, ha nem is olyan festőit, mint az iskolatéri vörös sündisznó-ház volt.

Sajnos, azt halljuk, hogy már ez az utolsó kedves és illő hely is le van foglalva egy felállítandó és ünnepélyesen leleplezendő új szobornak, amely számára ezen kívül — úgy látszik — nincsen más hely széles e világon.

Kár, igazán kár!

Végh Gyula